

Pravo na hranu: između deklaracije i stvarnosti

Vjerojatno najapsurdnija i svima dobro poznata činjenica vezana uz otpad od hrane je strukturalna narav tog problema. Naime, otpad od hrane je golem i nedovoljno prepoznat ekološki problem, doprinosi stakleničkom efektu više nego cijela svjetska avijacija zajedno i prema često spominjanim procjenama, gotovo $\frac{1}{3}$ sve proizvedene hrane se baca (oko 2,5 milijarde tona godišnje), a istodobno diljem svijeta postoje ljudi koji nemaju pristup dovoljnoj količini ili dovoljno kvalitetnoj hrani. Također prema procjenama, oko 735 milijuna ljudi na svijetu gladije.

Članak 11. Međunarodnog pakta o ekonomskim, socijalnim i kulturnim pravima (ICESCR) iz 1966. navodi da je pravo svakog čovjeka na životni standard koji je dostatan za njega i njegovu obitelj, uključujući odgovarajuću hranu, odjeću i stanovanje. Potpisnice pakta (pakt je, inače, potpisalo 173 zemalja svijeta te je uslijed ratifikacije potpisa tadašnje SFRJ od 1992. potpisnica i Hrvatska) priznaju temeljno pravo svakog čovjeka na zaštitu od gladi te će za ostvarenje tog prava poduzimati potrebne mjere, između ostalog, za osiguranje poštene raspodjele svjetskih zaliha hrane u skladu s potrebama. Ovaj članak je temelj mnogih suvremenih pravnih i etičkih argumenata u korist priznanja prava na hranu kao univerzalnog ljudskog prava, uključujući i stavove profesora Nebojše Zelića izrečene u poglavlju knjige [Hrana i zajednica](#). Pravo na hranu ne smije biti samo apstraktan koncept. U vremenu kada je tehnički i logistički moguće nahraniti cijeli svijet, dopuštanje da ljudi gladuju zbog siromaštva, isključenosti ili sustavne nepravde, predstavlja etički i politički neodrživu situaciju. Pravo na pristup hrani – i to kvalitetnoj hrani – mora biti zajamčeno svakome, bez iznimke. Jer, kako Zelić zaključuje, ako nemamo pravo na hranu, onda ne možemo govoriti o ikakvim drugim pravima.

Ako se na trenutak osvrnemo na domaću stvarnost, vjerojatno s pravom možemo zaključiti da siromaštvo u Hrvatskoj rijetko kome zaista znači i gladovanje te cijela ova rasprava može izgledati previše dramatično. Jer misli li netko zaista da bi mala Hrvatska trebala razmišljati o slanju hrane u najsiriromašnije ili ratom pogođene dijelove svijeta? Možda i ne bi, ali u krajnjoj liniji, zašto ne bi? Primjerice fotografije izgladnjele djece koje baš ovih dana preplavljaju medijski eter možda nekoga motiviraju na zaključak da iako nismo veliki, u nekoj mjeri možemo pridonijeti, kao što se pridonosilo i kad je kod nas bilo potrebno (ne mislim samo na Domovinski rat, nego i katastrofe poput onih u Gunji, Sisku i Petrinji). No i mimo dramatičnih situacija i drastičnih mjera, može se činiti više jer, kao što je ranije već navedeno, pravo na hranu ne znači samo zaštitu od doslovnog gladovanja, ono se odnosi i na pristup kvalitetnoj hrani socijalno pogođenim skupinama. Po tim pitanjima udruge civilnog društva (socijalne samoposluge i druge karitativne organizacije), malobrojna poduzeća (koja doniraju hranu) te država (posredstvom pretežito nekolicine nadobudnih pojedinaca iz Ministarstva poljoprivrede), već ulažu trud u daljnji razvoj sustava doniranja hrane. Daleko smo odmakli od kad se 2015. godine građanska inicijativa "Oslobodimo doniranje hrane PDV-a" dobro organiziranom i

elaboriranom akcijom izborila za svoj naslovni cilj. Ipak, svi koji poznaju sustav znaju da se u budućnosti može učiniti i više. Sad kad smo doživjeli da i predsjednica AZTN-a navodi da za *dumping* kažnjeni trgovački lanac ne bi bio kažnjen da je umirovljenicima mlijeko donirao, umjesto prodavao po cijeni ispod nabavne, vjerojatno se približavamo vremenu kad će i Hrvatska, po uzoru na uspješan pionirski zakon iz Francuske izglasan 2016., zabraniti supermarketima da hranu bacaju bez da su je pokušali donirati karitativnim organizacijama. Zatim svjesnost o tome da je donirati bolje nego baciti treba početi snažnije ulaziti i u sve pore proizvodno-prometnih lanaca hranom. I to ne samo kad je doniranje moguće postići bez truda i bez ikakvog troška, nego čak i kad nije. Jer u sve što vrijedno u životu radimo potrebno je ulagati trud i novac, zašto ne i u doniranje hrane?

